

Jöns Månsson är född 1854 på Rosenlund (hette förr Svältebo, men då man tyckte att namnet ej var tillräckligt ~~namn~~ⁿ estetiskt tilltalade, kristnade man om det till det mera välklingande Rosenlund) i Röddinge sn. Han har varit lantbrukare och bor f.n. i hus i Röddinge by.

Snackesam gubbe, som har den ovanliga förtjänsten att hålla sig till ämnet och tala om det man frågar efter. Har ett rikhaltigt och rätt mångsidigt stoff av folkminnen.

Utom följande uppteckningar, fick jag till på handeln en del beskrivningar över byn från senare tid utan större värde samt - minst en halv snes loppor.

* Som nio gammal tjänte Jöns Månsson hos "Karpingens" vid Floskogen som vaktepåg.

3720

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

När knekten
mötte skogs-
mannen.

När knekten mötte skogsmannen.

Jag minns som pojke, att där bodde en ~~småbarn~~ knekt, som hette Ljungdal^{g/}. Far och han var suppekamrater. Han kom till far en annandag jul. Det blev snöyra. De satt och spelade kort till långt ut på natten. Sen skulle han gå hem (Ivarstorp, där soldaten bodde låg inte långt ifrån mitt hem Rosenlund)

När vi börjat och skulle lägga oss, var det någon som knabbade på dörren. Det var Ljungdal som kom tillbaka. Han hade gått vilde och inte kunnat hitta hem. Han hade mött en grå påg oppe i "Firred". Den stötte till honom så att trillade omkull. När han väl hade rest sig igen, fick han en knuff, så han trillde igen igen.. och rätt vad det var, så började pågen och växa och han växte tills han blev så lång så. *han hette det var skogsmanen han*
visst

3720

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4

Skogsnuvan.

Skogsnuvan.

Min far tjänte i Ilstorp. Vällreds skog låg då i enen
Han var med och högg ene där.

Så en gång när de körde hem - det var om natten - kom de ut i
Våmb's ängar. Det var starkt månsken. Då såg man hur det stod
ett fagert och stort fruntimmer vid en ek. En av drängarna
var en riktig "orjydare" och han började att "sköja " med henne.
Han ville springa ut till henne, så de måtte så gott som tvinga
honom att följa med dem. Det var skåusnuvan, som ville locka
honom ut i skogen.

Bödinge, Förs, sk

3720

Ernst Frödin 1932
Jön Almqvist
f. 1854 / R.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

Nissarna som
i slagsmål.

Nissarna som kom i slgsmål.

Min far som var barnfödd i Ilstorp, berättar talat om detta.

Där var två nissar, en i Ilstorp och en i Björka. Så möttes de en gång, när de kom med var sin "byr" (hörda) av hö. Så kom de till att slåss. Men så kom där någon och störde dem, så de fick ge sig iväg. Sen kunde de hämta flere lass hö, där nissarna hade varit ihop och slåss.

Rödinge, Fdn, sk.

3720

Ernst Fröstén 1932
Jöns Månsson
f. 1854 i R.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6

Goenisse.

Goenisse.

Där kom en goenisse till Jöns Karksson i "Videbätj" (Vita-
bäck, Rödinge sn) och ville städja hos honom. Nissen hade
förut varit hos Anders Jonasson i Ilstorp, en släkting till
Jöns Karlsson. Därifrån hade han flyttat och så ville han
vara i slakten. Han så till Jöns Karlsson, att i slakten hade han
han varit så och så många år och i slakten skulle han vara.
Så kom han till Jöns Karlsson och ville vara "torsjeman".
Men Jöns Karlsson ville inte ha honom. Då gick han till Jöns
Karlssons svåger, "Fulen", på "Fulonga" (Fuglunda, Rödinge sn).
Där blev han antagen.

Åsumspågen.

Åsumspågen.

Åsumspågen blev en gång stämd till häradsrätten av länsman Sjöström, Lars satt och spela fiol, när länsamnen kom. Läns-
mannen sa att nu skulle han följa med honom för han skulle till
tinget. Jo, det kunde ju Lars alltid göra. Lars och länsmannen
satte sig i baksätet. När så drängen skulle ha hästarna till
att gå, ville de inte röra sig ur stället, utan de bara steg-
rade sig. "Det är kanske bäst jag går av, så går de kanske",
sa Lars. När Lars kom av satte hästarna av i sken.

Sista gången jag var hos Lars, var det för en sugga, som
hade fått "slaged", Jag rev borst av soen och ^{spile} till Åsumspågen
och visade honom dem. Hans far skrev ett recept, som jag fick
betala 12 styver för. Jag skulle ta suggan ut i skorstenen och
röka henne. Rökelsen köpte jag på apoteket. Men det hjälpte
inte utan suggan hon dö.

3720

Den medicin, som han mest ordinerade var "åppedilledock"
och "grå antamønium".

Åsumspågen såg ut som en ~~ny~~ riktig fjåning.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8

Varulven.

Här var en som hette Anders. Han gick ve järnbanan. Det var när den "sundra" banan byggdes. Han såg en kväll en hund som sprang före honom i byn. Hunden sprang på tre ben och hade det tredje i vädret som rompa. Det gnall och det gnall. Då tog han sin puffert och "skåd". Han hörde bara hur det gnall, men hunden fann han inte.

Det var mest havande kvinnor som var besvärade av varulven.

En man blev varulv, om hans mor, när hon var havande hade krupit igenom en "fölaham", för att hon skulle bli lättare förlöst.

Det var en kvinna och en man som var ute höstade hö. Mannen skulle vara varulv. Så sa mannen till henne: Jag ska nu gå bortlitta. Skulle där komma någon hund, så nycka ente tjyvan. Slå men stitj ente. När han då hade gått så kom där

en svart hund och anföll henne. Hon försvarde sig så gott hon kunde men stack inte. Sen när hon kom hem, sa hon till honom: "Ä du våruåll." "Tack ska du ha, nu e ja äntelien fri."

Hade han nu i stället sagt: "Tack ska du ha, nu kan du vara mara lika länge, som jag har varit varulv", så hade hon blivit mara.

3720

Skola och skolgång i Röddinge

När jag gick i skola i Röddinge hade vi en skollärare, som hette Josefsson. Vi hade inte sandbänk då längre, utan tavlor och griffel. Däraren ~~mann~~ kunde inte undervisa alla barnen - en lärare hade 80 - 90 barn på den tiden - utan de äldste och lärdaste fick visa de ~~andra~~ . 5-6:e bänken skrev och räknade medan de andra var indelade i cirklar och hade en "montör" för varje cirkel. Över alla "montörerna", stod "huvudmontörn" eller hjälpskolläraren, den av glyttarna, som var störst och lärdast.

Jag minns att i skolsalen hade vi en ugn med bilder över Simson och lejenet.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skola och
skolgång i
Röddinge.

3720

När Röddinge kyrka skulle byggas

När de skulle bygga kyrkan här i Röddinge var det först meningen, att den skulle ligga där Karl Vilhelmsson nu bor (på nr 9?). Emellertid var där kiv, om var kyrkan skulle ligga. Och då skulle det ha hänt att stenen som man skulle bygga kyrkan av, fördes opp på backen av osynliga krafter, och så kom kyrkan att ligga där.

Sk
Fars Ind
Rödinge o:m
1932

Alppa B. Gustin
Flyvninge

Per Jönas Mårsson
juni 1854 i Rödinge

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12

När Röddinge

Kyrka skulle

byggas.

Skåne
Fars
Rödinn
1932

Stockaräkning

3720
Nils Perst Fratin
Flyng
Nils Perst Fratin
Född år 1854
i Roselund (Bätteloa)
Rödinn

När de gick till ho, så hade lafoden (ladufogden) en
stock och på den skar han en skåra för varje dagsverke vi gjorde
Den 25 mars hade de så stockaräkning. Då räknades alla dagsver-
kena.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13

Stockaräk-
ning.

3720

Sådd (d^gar där för).

Hör (lin) skulle man så Helena dagen, Ärtor skulle man sätta på Patrik och korn skulle sås, när tjörnet började att slå ut.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

14

Sådd (dagar
där för)

3720

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

15

Linets bered-
ning.

Linets beredning

Först skulle linet ligga så att skävern ruttnade. Sen bröt man
Drängen bröt först. Så hade pian en liten "skavebråg", som hon
bröt med efter. Dagen därefter skulle vi skätta. Sen skulle
vi "hägglan" Vi fäste hägg^{en}lan på ~~en~~ större bräda. Sist finhägglan,
vi, som de kalla det. På den grövre hägg^{en}lan skiljde man ifrån
sjättefallet, på den finare skiljde man småblårna (som var det
sämre) från hören.

Julen.

16

Julen.

Till lillejulaftons middag hade de i min barn- och ungdom "moljebrö". Då kokte de ju mycket kött och i kött spadet la de ner bröd.

Julafton var vi drängar ^{7/}fria förr än annars. Då arbetade vi bara halva dag. När vi gjort rent i stallen och putsat "kregen" var vi fria.

Till kvällsmat sattes där^{fram}smör och ost och ett svinahud på ett " salomonsfad" på bordet. Vidare var där risengröd, på somliga ställen hade ^{de/}lutfisk också. Julafton åt vi tillia kvällsmat. Maten fick stå kvar på bordet under kvällen, så att de kunde ta sig en bit när de ville. De satt oppe länge och "spilla kort"

Stugan var särk^silt prydd julafton. På den tiden hade de ju inte tapetserat^s väggarna . De klippte ut kulört pap^{er}er och satte det och enegrenar på väggarna. På golvet hade

3720

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

17

man lagt vit sand och enat. På somliga ställen hade de halmkronor med kulört papper i. På bordet skulle alltid stå två ljus. Annars hade de ju i vardagslag tranlampa.

Rida Staffan eller gå och "måga" till varandra gjorde de inte här i Rödinge. Däremot brukade de trettondeafton klä ut sig och gå julaspäke. Och nyårsafton gick de och "skåd".

Rödinge, Sk

*Spinn
Fals
Rödinge
1852*

3720 *Weras församling
Född 1854: Rödninge*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Julalega.

Julalega.

18

I min tidigaste ungdom hade de inte julalega här i Rödninge. Det började de med, sen jag blivit äldre. De gick omkring till hogårställena, mest var det vid Kurremölla, någon gång vid Engeldal. Piorna gjorde julalega för drängarna och drängarna gille om påsk för piorna.

Vid julalegan bjöds bara på kallskuren mat. De kom ut på loen, där de dansade och bjöd på matarna som låg på en tallrik. När det var mot midnatt och det var riktigt fint skulle det bjudas på toddy.

Det är ungefär 45 år sen, det gick så till.

3720

Slå katten ur tunnan.

På ^{en} plats söder om Eriksdal, kallad Betlehems stjärna,
slog de katten ur tunnan för en 45 år sedan. Mina drängar
var med och red. Självt såg jag inte på, så jag vet inte hur
det gick till,

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Slå katten
ur tunnan.

19

Skåne
Fars
Rödinge uppt 1932
Sjunga maj.

3720

Ernst Frösten
Flyings
Kv. 95 Jönköpings
Folk år 1854 i Rosalund Norge

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

Sjunga maj.

20

När jag var dräng. gick vi och sjöng maj den siste april
i Rödinge. Visan som vi sjöng började så:

God afton on ni hemma är,

Maj är välkommen,

Förlåt oss om vi väcka jär

Fröjd oss för en så ljuvlig sommar

Sista versen lydde så:

Nästa år vi kommer igen

står där en vagga vid pians säng.

Var där någon som inte ville ta emot dem, sjöng vi:

Lidj å sau din gamle stud,

ti krågor å rauna di asa di ud.

Vi hade ett par fruntimmer med oss som bar en korg. I den tog
vi alla ägg, som vi fick. På somliga ställen, där de inte hade
höns, fick vi pengar.

3720

Pingesgille.

Jag minns en pingst i min ungdom, då de hade ett redigt pingesgille.

Pingesattan gick ungdomnen och "stassade" till de större gårdarna. Där sjöng de. När de stassade, gick först musikanterna, sen kom två fruntimmer, som mellan sig bar en stång, på vilken satt en krona (rätt hög, gjord av vigrar och kulört papper och annat grannt). Efter dem kom de andra - det var hogåradrängar och hogårapior allehopa - par om par.

På Eriksdals gård - hos ryttmästare Lidberg - gick de runt verandan och sjöng. En som var duktig att sjunga, Per Isákssen, sjöng för ryttmästaren. På Fulonga (Fuglunda), där det var två portar kom de in genom den västra porten, när de kom från Eriksdal, så gjorde de en vändning på gården och där kom Fulen (Nils Olsson) ut och bjöd på förtäring (brännvin och ost och bröd)

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Pingesgille

21

3720

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

22

Sen var där gille hos jöns Kællsson.

Pingstdagen behövde de vila ut. Jag ~~minn~~ minns inte om de hade gille då också. Men annandagen bjöds allt husbondefolk dit till gille.

Det var bara ett år, som jag minns, att de hade sådan högtid.

3720

Midsommargille.

För omkring 45 år sedan hade de midsommargille i "Vällreds
lior". Det var tre gods, Assmåsa, Eriksdal och Röddingeberg,
som hade midsommargille där för sina hogårabönder. Vart gods kör-
de dit med en vagn med förtäring, siktebröd och ost och kaffe
med dopp. Där var rest majstång. Den kläddes på förmiddagen av
piorna på godset.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

23

Midsommar-
gille.

3720

Höstagille.

Höstagillet för Eriksdals gods var liksom midsommargillet i Vällreds lior. Men det var betydligt tarvligare än detta. Så vankades det bara ost och grovt bröd, medan de vid midsommargillet fick ~~grovbröd~~ siktebröd. Kring dansbann brändes "tjäre-låmpor" (tjärede blånor som virats om stakar).

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Höstagille

24

3720

Rödinge by

År 1881 brann Rödinge by ner. År 1889 brann byn åter. Den först gången begick skölnorna sig, men den andra gången strök de också med..

Namn på sträden i byn: Klockaresträdeä. och Norregårssträded. Det sista går opp mot en "höj brinke", som de kallar för "slottet", därför att där i huset bredvid bodde en kvinna som kallades för drottningen.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Rödinge by.

25

3720

Rödninge brydestuor.

Brydestuan låg på Rödningebergs vång. Barran, på sista tiden var det Anna (?) Märten Lars, skulle börja att elda på tidigt på morgonen vid ett-tiden, så att ~~den~~ hören kunde bli torr innan de skulle börja att bryta. En gång hade Jöns Karls tatt dit hör. Barran var "gla ve Fulle". Och hon hade fått lite för mycket, så hon glömde att passa hören. Så hela alltet tog fyr och brydestuan brände ner.

På Johan Karls plan (nr 22?) låg också en brydestua. Den låg nära vägen, blott en tio meter norr om landsvägen så de vägfarande brukade fotografera den.

I brydestuan brukade man också torka malt.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

26

Rödninge
brydestuor.

3720

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

27

Åldermannen i Rödinge.

Åldermannen
i Rödinge.

Så långt tillbaka i tiden som jag kan minns, har de inte haft någon ålderman i Rödinge. Men min kvinna har talat om hur de hade ålderman i Baldringe (Herrestads härad)

3720

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

28

Rödninge bys
lertag.

Rödninge bys lertag.

På bys backar, söder om byn, var gemensamt lertag för byn. När greve Piper på Snogeholm hade lantmästare, kom man underfund med att det var han som rådde om det, och inte byn. Mårten "Päls" köpte det sen.

(Jämför 1760 års karta över Rödninge - kopia bifogad beskrivningen över Rödninge by - där ett område söder om byn har beteckningen "lerbacke", troligen samma område som här ovan åsyftade. Anm. av upptecknaren)

3720

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

29

Rödninge nr 23

Rödninge nr

23.

Min fars ställe, Rödninge nr 23, hade följande utseende.

(Inredningen m.m. se bifogade plan)

Borännenbänken stod närmast baghuset (se planen).

I stugan brukade vara en avbalkning av stygan, som gick in i baghuset, det kallades för sängahol och här stod sängen. Så var det dock icke hos min fars, men så hade de på många andra ställen.

Stuelängan rymde, sters med pians säng, fårrste med vask, stua med soffa, säng, ~~lång~~ bord med bänkar, kakelugnsbänk och sättugn (med bilder av kungar på sidorna och en bild av en stor fågel med klor på framsidan), baghus, där kistorna stod och där drängarna låg.

Timret var eke. Alla tre gavlarna voro risgavlar. Väggarna voro stagaväggar.

3720

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

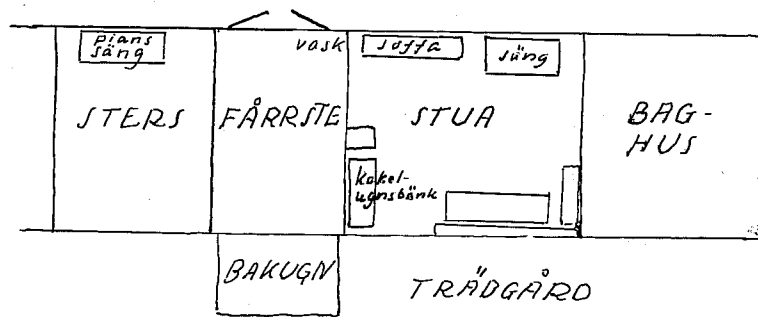
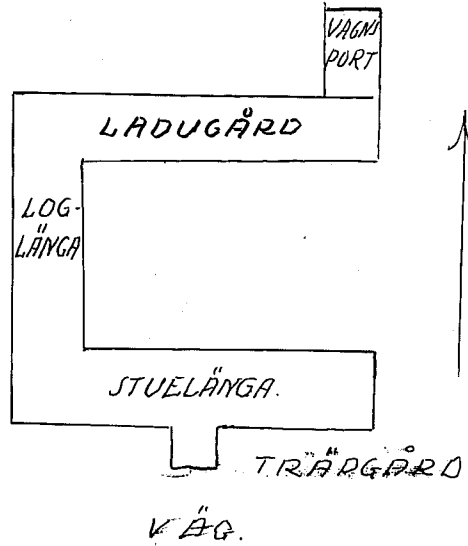
30

Fotträ saknades och stolparna stod på stenar.

När jag tog emot stället lyfte vi opp bjälkarna över lejden
och satte in nya fönster och nytt loft. Det var år 1882.

PLAN eft. Jöns Månssons
beskrifning.

3720

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

RÖDDINGE nr. 23
ROJENLUND
(SVÄLTEBOR)

31

3720

Dagligt liv.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Dagligt liv.

32

När jag var nio år gammal var jag ute och tjänte som "vuttepåg". När de tröskade steg de oppkl. tre på morgonen. (tårsscha)
De fick ingen mat innan de började. När vi tårssjed ett par timmar fick vi "marenbrö". (ost och brö eller spegefläsk).
Klockan sju åt de frukost. Då fick vi sill och potatis, sjudad miltj eller ett sätt med drickablänning. Till middag fick vi för det mesta pantofflesö, ärtesö, eller kål. När det hade blivit mörkt, sov vi "mårtje" till kl. åtta då vi skulle ha kvällsmat, som för det mesta var "mellgröd". Sen gick vi ut på loen och skar hackelse, innan vi la oss.

×Innan dess fick vi "mårtjesbrö"

Rödings, Sk

3720

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

33

Tid för slaktning.

Tid för
slaktning.

Svin skulle man slakta i ny, så skulle köttet hålla sig friskt
längre,